

Zpráva o činnosti Rady vlády pro lidská práva v roce 2003

1. Předseda a členové Rady vlády pro lidská práva

Předsedou Rady je podle statutu Rady zmocněnec vlády pro lidská práva, tím byl vládou jmenován⁺ MUDr. Jan Jařab, který je ředitelem odboru pro lidská práva Úřadu vlády.

Členové Rady jsou rovným počtem zástupci vybraných ministerstev na úrovni náměstků, a představitelé občanské a odborné veřejnosti a akademické obce. Zatímco zástupci ministerstev zastupují příslušná ministerstva, představitelé odborné a občanské veřejnosti a akademické obce jsou jmenováni členy Rady *ad personam*. Zástupce ústředních státních orgánů jmenuje zpravidla ministr, zatímco členy z občanské, odborné a akademické obce jmenuje přímo vláda². Funkční období Rady se kryje s funkčním obdobím vlády. Ve druhé polovině roku 2002 byla proto jmenována nová Rada, která se poprvé sešla dne 12. prosince 2002. Nově byli jmenováni také členové jednotlivých výborů Rady.

<i>člen rady</i>	<i>zastupovaný orgán/ ad personam</i>	<i>vznik členství/ zánik členství</i>	<i>předchozí zástupce příslušného orgánu</i>	<i>důvod zániku členství</i>
PaedDr. Jaroslav Müllner	ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy		---	---
JUDr. Jaroslav Daněk	ministerstvo obrany	19.1.2004	Ing. Josef Vavrek	změna pracovního zařazení
Mgr. Miloslav Koudelný	ministerstvo vnitra		JUDr. Petr Ibl	ukončení pracovního poměru
Mgr. Jakub Camrda	ministerstvo spravedlnosti		JUDr. Alois Cihlář	ukončení pracovního poměru
Ing. Ludmila Müllerová	ministerstvo práce a sociálních věcí	19.1.2004	Jiří Hofman	
MUDr. Milan Špaček	ministerstvo zdravotnictví	30.6.2003	JUDr. Dana Římanová	ukončení pracovního poměru
JUDr. Petra Smolíková	ministerstvo kultury			
JUDr. Pavel Vošalík	ministerstvo zahraničních věcí		RNDr. Martin Palouš	změna pracovního zařazení
PhDr. Jaroslav Gacka	ministerstvo pro místní rozvoj			
Ing. Petr Šerák	ministerstvo informatiky	27.5.2003	Ing. Mirko Berný ÚVIS ³	viz pozn. č. 3
JUDr. Zdeněk Sovák	ad personam	13.11.2002	---	---
Ing. Jaroslav Kopřiva	ad personam	13.11.2002 zánik 18.8.2003	---	změna profesního zaměření
Mgr. Iveta Bartunková	ad personam	13.11.2002 zánik 26.6.2003	---	změna profesního zaměření
Mgr. Anna Šabatová	ad personam	13.11.2002	---	---

⁺ usnesení vlády ze dne 7. března 2001 č. 225, o jmenování zmocněnce vlády pro lidská práva, předsedy Rady pro národnosti vlády České republiky, předsedy Meziřesortní komise pro záležitosti romské komunity a předsedy Rady vlády České republiky pro lidská práva (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>)

² Usnesením vlády ze dne 13. listopadu 2002 č. 1124 byli jmenováni noví členové Rady za občanskou, odbornou a akademickou veřejnost (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>).

³ Zánikem ÚVISu a vznikem ministerstva informatiky ke dni 1. ledna 2003 změnou zákona č. 2/1969 Sb., tzv. kompetenční zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 519/2002 Sb. zaniklo i zastoupení ÚVISu v tomto poradním orgánu vlády. Změnu statutu o zastoupení MI v Radě vláda schválila usnesením ze dne 19. května 2003 č. 479 (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>). Následoval jmenovací proces zástupce MI.

Mgr. Dana Němcová	ad personam	17.2.1999	---	---
Doc. JUDr. Dalibor Jílek, CSc.	ad personam	13.11.2002	---	---
PhDr. Libuše Šilhánová	ad personam	17.2.1999	---	---
Kumar Vishwanathan	ad personam	17.2.1999	---	---
Mgr. Pavla Boučková	ad personam	3.1.2001	---	---
JUDr. Jana Chalupová	ad personam	13.11.2002	---	---

Členové Rady nemají konkrétnější náplň činnosti; zástupci resortů sledují projednávaná témata z pohledu zastupovaných resortů, *ad personam* jmenovaní členové se věnují jednotlivým tematickým oblastem lidských práv.

2. Zaměstnanci - odborné pracoviště sekretariát Rady vlády pro lidská práva

vedoucí: Mgr. Veronika Doležilová, tajemnice Rady a výboru pro občanská a politická práva
 asistentka/sekretářka: Petra Šuntilová, DiS.

ostatní odborní pracovníci:⁴

Mgr. Jana Marečková, tajemnice výboru proti mučení a jinému nelidskému, krutému, ponižujícímu zacházení a trestání a tajemnice výboru pro výchovu k lidským právům

Mgr. Petr Novotný, tajemník výboru pro hospodářská, sociální a kulturní práva a tajemník výboru pro odstranění všech forem diskriminace žen

Mgr. Martina Štěpánková, tajemnice výboru pro práva dítěte a tajemnice výboru pro odstranění všech forem rasové diskriminace

3. Přehled činnosti

3.1. Zasedání a projednávaná témata

V průběhu roku 2003 Rada zasedala třikrát – 20. března, 24. června a 6. listopadu.

V březnu Rada vypořádala připomínky členů ke Zprávě o stavu lidských práv za rok 2002 a přijala návrhy na změnu statutu Rady.

V červnu Rada přijala podnět týkající se potřeby upravit podmínky výkonu kázeňského trestu vězení ukládaného vojákům, podnět Standardy práce pro sociální pracovníce/pracovníky.⁵ Rada se seznámila s návrhem Zprávy Komisaře pro lidská práva Rady Evropy k jeho návštěvě v České republice. Dále byla Rada informována o změnách členství v Radě a o novele zákona o azylu.

Na svém listopadovém zasedání Rada přijala podnět Doporučení k připravované nové úpravě správního řízení, podnět Porušování práva dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči a podnět Zavedení řízení o

⁴ Agendu vztahující se k dalším výborům Rady vykonávají též pracovníci odboru pro lidská práva, kteří nejsou pracovníky oddělení sekretariátu Rady. MUDr. Jan Jařab je tajemníkem výboru pro lidská práva a biomedicínu a Mgr. Andrea Baršová je tajemnicí výboru pro práva cizinců.

⁵ Na tomto zasedání Rada schválila návrh na změnu statutu a jednacího řádu Výboru proti mučení.

přípustnosti řízení o udělení azylu a legislativních postupů ministerstva vnitra v oblasti uprchlické problematiky. Dále byla Rada informována o vývoji legislativních prací na přípravě tzv. antidiskriminačního zákona, o přípravě novely zákona o veřejném ochránci práv a o aktivitách před kontrolními orgány některých mezinárodních smluv o lidských právech.

3.2. Činnost pracovních skupin - výborů Rady

V roce 2003 Rada nezřídila žádnou pracovní skupinu; tato situace je významnou měrou ovlivněna tím, že má Rada jako *de facto* stále pracovní skupiny zřízeny výbory, jejichž agenda se kryje s problematikou obsaženou ve stěžejních mezinárodních smlouvách v oblasti lidských práv ze smluvní základny OSN, s výjimkou výboru pro práva cizinců a výboru pro lidská práva a biomedicínu.⁶ Název výboru tak odpovídá názvu příslušné mezinárodní smlouvy. Jednotlivé výbory Rady se věnovaly následujícím tématům:

Výbor pro občanská a politická práva se zabýval návrhem nové právní úpravy správního řízení. Společně s vládním návrhem nového správního řádu projednává Poslanecká sněmovna i poslanecký návrh na změnu platného správního řádu⁷, a tak se výbor zaměřil na klady i záporny navrhovaných právních úprav, které přijala Rada jako doporučení k nové právní úpravě správního řízení. Dále se výbor věnoval zásahům do občanských práv vyhláškami vydanými v samostatné působnosti obcí a vybraným aspektům legislativního procesu. Členové výboru se rovněž podíleli na připomínkách k návrhu na změnu Listiny a Ústavy, kde se zaměřili na změny v proceduře vydávání českých státních občanů do zahraničí především mimo státy EU, nebo na základě tzv. evropského zatýkacího rozkazu. Dále členové výboru přispěli k připomínkám k návrhu rekodifikace trestního zákona, k návrhu nového zákona o utajovaných informacích a k návrhu věcného záměru zákona o prostituci.

Výbor pro odstranění všech forem diskriminace žen se v roce 2003 zabýval problematikou rovného zastoupení žen a mužů ve volených a jmenovaných orgánech, zejména ve vztahu k připravovanému volebnímu zákonu a jeho úprav ke zvýšení zastoupení žen. Výbor se dále věnoval otázce domácího násilí, a to nejen v rovině trestněprávní.

Výbor pro práva dítěte projednal Závěrečná doporučení Výboru pro práva dítěte OSN. Vypracoval podnět k opatřením směřujícím k vypracování standardů kvality v oblasti výkonu sociálně právní ochrany dítěte, který schválila Rada dne 24. června 2003. Vypracování standardů kvality práce pro sociální pracovníce/ pracovníky by mělo přispět ke zkvalitnění výkonu sociálně právní ochrany dítěte. Výbor dále vypracoval podnět k porušování práva dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči. Podnět, schválený Radou dne 6. listopadu 2003, obsahuje úkoly pro ministerstvo spravedlnosti a ministerstvo práce a sociálních věcí. Výbor se dále např. zabýval podnětem Výboru pro zabránění mučení ve věci používání kamer a odposlechů ve školských zařízeních.

Výbor pro odstranění všech forem rasové diskriminace projednal Závěrečná doporučení Výboru pro odstranění rasové diskriminace (OSN). Vytvořil si dvě pracovní skupiny, přičemž jedna se bude zabývat vytvářením národního akčního plánu proti rasismu,

⁶ Výbor pro lidská práva a biomedicínu se zabývá především otázkami spojenými s právy pacientů podle Úmluvy Rady Evropy o lidských právech a biomedicině (ETS 168). Výbor pro práva cizinců pak pokrývá nejen problematiku uprchlictví, ale otázky vyplývající z cizineckého statusu obecně.

⁷ viz vládní návrh správního řádu - sněmovní tisk č. 201 (http://www.snemovna.cz/forms/tmp_sqw/6763002a.doc) a poslanecký návrh na změnu správního řádu - sněmovní tisk č. 152 (http://www.snemovna.cz/forms/tmp_sqw/67630035.doc)

rasové diskriminaci, xenofobii a související intoleranci a druhá sociálním vyloučením v oblasti bydlení, především ve vztahu k romské komunitě.

Výbor pro hospodářská, sociální a kulturní práva se zabýval tématem bydlení a bytové politiky zejména z pohledu nezbytného zajištění základních životních podmínek. Zabýval se rovněž problematikou faktických mezí práva na informace.

Výbor proti mučení a jinému nelidskému, krutému, ponižujícímu zacházení a trestání vypracoval podnět týkající se potřeby upravit podmínky výkonu kázeňského trestu vězení ukládaného vojákům, na základě kterého bylo vydáno nařízení náčelníka Generálního štábu Armády ČR k úpravě výkonu trestu vězení ve vojenských věznicích a byly iniciovány změny Základního řádu ozbrojených sil. Dále výbor vypracoval podnět ve věci používání kamer a odposlechů ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. Věnoval se rovněž situaci těhotných žen a matek novorozeneckých dětí ve vazbě a podmínkám výkonu trestu odnětí svobody zvláště nebezpečných osob z prostředí organizovaného zločinu. Výbor se zabýval návrhy novel zákonů o Vězeňské službě ČR, o výkonu trestu odnětí svobody, o výkonu vazby a o veřejném ochránci práv. Členové výboru se svými připomínkami podíleli na vypracování zprávy o plnění doporučení Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (dále jen „CPT“) za rok 2003, která vyplynula z jeho návštěvy v ČR v roce 2002. S cílem sledovat aktuální informace o zacházení s osobami omezenými na svobodě a o podmínkách, kde se nacházejí, navštívili členové výboru několik věznic, výchovný ústav a diagnostický ústav pro mládež.

Výbor pro výchovu k lidským právům se na svém zasedání zabýval koncepcemi celoživotního vzdělávání se zaměřením na vzdělávání o lidských právech a výchově k nim v resortech ministerstva práce a sociálních věcí, ministerstva obrany a ministerstva spravedlnosti.

Výbor pro práva cizinců jednal o účasti cizinců na veřejném životě na místní úrovni a usnesl se na tom, že bude vhodnými metodami usilovat o rozšíření volebního práva ve volbách do zastupitelstev obcí a krajů na trvale usazené cizince z tzv. třetích zemí. Dále se Výbor podrobně zabýval situací cizinců v zařízeních pro zajištění cizinců. Jeho členové navštívili zařízení Balková; výbor poté připravil podnět pro ministra vnitra. Dalšími tématy jednání byly nová úprava státního občanství, zejména pokud jde o nabývání občanství přistěhovalci druhé a třetí generace, jakož i realizace koncepce umístování dětí s jazykovou bariérou, včetně nezletilých žadatelů o azyl bez doprovodu v zařízeních ústavní výchovy.

Výbor pro lidská práva a biomedicínu se nadále věnoval problematice procesních práv osob trpících duševní poruchou, rozsahem povinných očkování a přiměřenosti sankcí za jejich odmítnutí.

3.3. Aktivity vlády iniciované Radou

Vláda připravila návrh změny zákona o státním občanství⁸, který v průběhu roku schválil Parlament.⁹ Novela zákona o státním občanství¹⁰, jež nabyla účinnosti 29. října 2003, umožňuje dalším skupinám slovenských státních občanů nabytí českého státního občanství zjednodušeným způsobem – prohlášením, aniž by tyto osoby pozbyly slovenského státního občanství. Po nabytí českého státního občanství prohlášením tak mohou mít dvojí státní občanství. Jde o následující kategorie osob:

- bývalí čeští státní občané, kteří nabyli slovenské státní občanství od 1. ledna 1994 do 1. září 1999;
- slovenští státní občané, kteří se narodili na území Slovenské republiky po 1. lednu 1975 a ke dni 31. prosince 1992, tj. před dovršením 18 let věku, byli státními občany České a Slovenské Federativní Republiky a současně Slovenské republiky, a jeden z rodičů měl státní občanství České socialistické republiky nebo České republiky a druhý státní občanství Slovenské socialistické republiky nebo Slovenské republiky.

Novela zákona o státním občanství také precizovala výjimku z pozbytí českého státního občanství tehdy, pokud český státní občan nabude za trvání manželství s cizincem státní občanství státu, jehož je druhý z manželů státním občanem. V těchto případech tedy bude možné si české státní občanství zachovat a mít tak dvojí občanství. Z pohledu možnosti nabytí práv vázaných na státní občanství je významné i rozšíření důvodů, pro které lze žadateli o udělení českého státního občanství prominout předložení dokladu o pozbytí dosavadního státního občanství, což je jedna ze zákonných podmínek pro udělení českého státního občanství. Tím se dále zvyšují možnosti vzniku vícetého státního občanství společně s českým.¹¹

Vláda dále v roce 2003 připravila návrh změny zákona o výkonu vazby.¹² Novela mimo jiné mění úpravu výkonu vyhošťovací vazby, na jejíž nedostatky upozorňoval podnět Rady o potřebě změny právní úpravy institutu vyhošťovací vazby již v roce 2001.

Na základě podnětu Rady týkajícího se potřeby upravit podmínky výkonu kázeňského trestu vězení ukládaného vojákům uložil ministr obrany náčelníkovi Generálního štábu Armády ČR zajistit vojákům v základní službě při výkonu kázeňského trestu vězení realizaci jejich práv. Náčelník Generálního štábu Armády ČR vydal nařízení k úpravě výkonu trestu vězení ve vojenských věznicích,¹³ které sloužilo jako výkladový prostředek k některým ustanovením vězeňského řádu a odstranilo zjištěné nedostatky do dne 1. března 2004, kdy nabyla účinnosti změna Základního řádu ozbrojených sil.

⁸ zákon č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství ČR, ve znění pozdějších předpisů

⁹ viz sněmovní tisk č. 254 (http://www.snemovna.cz/forms/tmp_sqw/67630039.doc); Podnět Rady pro lidská práva k zákonu č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství ČR, ve znění pozdějších předpisů, který obsahoval i návrh na jeho novelizaci projednala vláda dne 15. května 2002 a přijala k němu usnesení č. 493 (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>). Návrh novelizace, připravený ministerstvem vnitra, pak vláda schválila dne 24. února 2003 (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>).

¹⁰ zákon č. 357/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství ČR, ve znění pozdějších předpisů

¹¹ Novela současně nově definovala dítě v souladu s čl. 1 Úmluvy o právech dítěte (č. 104/1990 Sb.) a Evropskou úmluvou o státním občanství (ETS 166) a stanovila hranici zletilosti odpovídající občanskému zákoníku (č. 40/1964 Sb.) a zákonu o rodině (č. 94/1963 Sb.). Dále novela rozšířila výčet podmínek pro udělení českého státního občanství o podmínku pátou, a to plnění povinností vyplývajících z právních předpisů upravujících veřejné zdravotní pojištění, sociální zabezpečení, důchodové pojištění, daně, odvody a poplatky a plnění povinností podle cizineckého zákona (č. 326/1999 Sb.).

¹² zákon č. 52/2004 Sb., zákona, kterým se mění zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (jedním z nich byl i zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů)

¹³ Nařízení náčelníka Generálního štábu Armády ČR k úpravě výkonu trestu vězení ve vojenských věznicích ze dne 2. října 2003

Vláda z podnětu Rady směřujícího ke zkvalitnění trestního stíhání osob podezřelých z trestné činnosti související s obchodem s lidmi a ke zlepšení ochrany obětí této trestné činnosti¹⁴ přijala Národní strategii boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR.¹⁵ Její součástí je nejen pokračující účast v projektu OSN vztahujícím se k obchodování s lidmi, ale především komplexní kroky, které by měly pokrýt multidisciplinární problematiku obchodování s lidmi. Jednotlivé kroky a otázky by měly být řešeny a provázány tak, aby jednotlivé aspekty právního režimu obětí obchodování s lidmi byly nejen provázané, ale i navazující. V té souvislosti je nezbytné přistoupit i k systémovým změnám, např. ke změně definice skutkové podstaty trestného činu obchodování s lidmi, která nevyhovuje Protokolu o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi či změna v sociálním zabezpečení. Pro potřeby policistů má ministerstvo vnitra připravit manuál pro policejní výkon obsahující hlavní kritéria pro identifikaci případů obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování a systémově řešit povolování k pobytu pro oběti-cizince v režimu strpění, který by jim měl s povolením úřadu práce umožnit přístup na pracovní trh.¹⁶ Ministerstvo práce a sociálních věcí má navrhnout opatření k zajištění adekvátního sociálního zabezpečení pro oběti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování a má věnovat zvýšenou péči obětem obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování-cizincům právě i v souvislosti s možnostmi jejich přístupu na trh práce. Ministerstvo spravedlnosti má podporovat specializaci státních zástupců a soudců na obchodování s lidmi a zdokonalovat jejich profesionální kvalifikaci. Tento program, který též obsahuje zprávu o situaci v oblasti obchodu s lidmi v ČR, je prvním komplexním materiálem o obchodování s lidmi přijatým na vládní úrovni.¹⁷

3.4. Naplňování odborné dlouhodobé činnosti sekretariátu

Dlouhodobou činnost sekretariátu Rady lze rozčlenit do tří oblastí: První oblast představuje zprávy o plnění těch mezinárodních smluv o lidských právech ze smluvní základny OSN, které mají vlastní kontrolní mechanismus spočívající mj. právě i v pravidelném předkládání zpráv ČR o plnění závazků obsažených v konkrétní smlouvě. Druhou skupinu tvoří každoroční zprávy o stavu lidských práv v ČR a zpráva o plnění doporučení CPT (viz dále). Třetí skupinu tvoří legislativní činnost, a to jak vypracování legislativních úkolů, tak legislativní vyjádření podnětů Rady vládě.

3.4.1. Zprávy o plnění závazků obsažených v mezinárodních smlouvách o lidských právech

Významnou část agendy představuje příprava zpráv o plnění závazků ČR obsažených v následujících mezinárodních smlouvách o lidských právech, které obsahují jako jeden z mechanismů systémové kontroly předkládání zpráv v požadovaných intervalech, jejich projednání Výborem za přítomnosti vládní delegace a následného zhodnocení výborem, kdy

¹⁴ usnesení vlády č. 117 ze dne 28. ledna 2002 (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>)

¹⁵ usnesení vlády ze dne 3. září 2003 č. 849 k Národní strategii boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>)

¹⁶ Ministerstvo vnitra má též určené pracoviště odpovědné za koordinaci aktivit proti obchodu s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování a na úrovni správ Policie ČR jednotlivých krajů je určeno systemizované místo specialisty na problematiku obchodování s lidmi.

¹⁷ Součástí Národní strategie je také program *Model podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi*, který se v rámci Projektu od března roku 2003 do května 2004 experimentálně ověřuje. Vstup do modelu je umožněn obětem ženám, které důvodně uvedou, že se staly oběťmi obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování.

informace o tom, jak jsou doporučení obsažená ve zhodnocení plněna, jsou obsaženy v následující zprávě. Kromě těchto zpráv vypracovává sekretariát Rady i doplněk ke zprávám, který si zpravidla vyžádají kontrolní orgány před projednáním zprávy:

1. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
2. Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech
3. Úmluva o právech dítěte
4. Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen
5. Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace
6. Úmluva proti mučení a jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

Od roku 1999, co vypracovává zprávy sekretariát Rady, se podařilo odstranit nedostatky, které vznikly při plnění této povinnosti u naprosté většiny z těchto smluv, takže systémová kontrola ČR ze strany kontrolních orgánů smluv probíhá plynule.¹⁸

3.4.2. Každoroční zpráva a stavu lidských práv a sekretariát Rady jako Kontaktní místo pro Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

Sekretariát vypracovává od roku 1998 každoroční zprávu o stavu lidských práv v ČR. V roce 2003 vypracoval Zprávu o stavu lidských práv v roce 2002.¹⁹ Tyto zprávy mají především aktualizací charakter a jsou primárně určeny vládě ČR pro potřeby rozhodování o prioritách v oblasti ochrany lidských práv. Neopakují tudíž obecná konstatování o základních demokratických svobodách v ČR ani výčet práv zaručených Listinou základních práv a svobod²⁰ či jednotlivými mezinárodními smlouvami upravujícími otázky lidských práv, ale věnuje se zejména pokroku dosaženému v příslušném roce v oblastech, které byly v minulosti předmětem kritiky, a přetrvávajícím nedostatkům.

Dosažený pokrok i přetrvávající nedostatky jsou hodnoceny především ve vztahu k mezinárodním smlouvám o lidských právech, jichž je ČR smluvní stranou. Proto obsahuje Zpráva i hodnocení kontrolních orgánů těchto smluv, které mohou formálně jako jediné oprávněně posuzovat, zda státy obecně své mezinárodní závazky respektují či nikoli.

Sekretariát Rady působí jako kontaktní místo pro Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (Committee for Prevention of Torture, dále jen „CPT“), kdy jeden z pracovníků sekretariátu je přímo vládou určen jako styčný důstojník. Zpravidla jde o pracovníka, který je tajemníkem Výboru Rady proti mučení. V případě, že CPT oznámí, že navštíví ČR, je tento pracovník sekretariátu Rady osobou pověřenou k přímé komunikaci se členy i sekretariátem CPT a zajišťuje jeho návštěvu nejen po stránce logistické, ale i věcné.

Ve dnech 21. až 30. dubna 2002 uskutečnil CPT svou druhou pravidelnou návštěvu ČR.²¹ V prosinci 2002 byla ČR předána závěrečná zpráva z návštěvy, která shrnuje poznatky

¹⁸ Informace o průběhu a výsledcích projednávání zpráv předkládaných Výborům jako kontrolním orgánům jednotlivých smluv jsou obsaženy v kapitole 6.

¹⁹ viz usnesení vlády ze dne 4. června 2003 č. 548 ke Zprávě o stavu lidských práv v České republice v roce 2002 (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>)

²⁰ č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

²¹ CPT navštívil ČR poprvé v roce 1997. Jako reakci na tuto závěry a doporučení z této historicky první návštěvy je každoročně vypracována zpráva o plnění doporučení CPT, která je následně poskytnuta CPT. Ten tak má ze strany ČR průběžně aktualizované informace o tom, jak jsou jeho doporučení ČR naplňována – viz např. kapitola I./3.2. Zprávy o stavu lidských práv v ČR v roce 2002.

delegace CPT získané během návštěvy a obsahuje také doporučení, která by ve snaze zajistit osobám zbaveným svobody dostatečnou ochranu měla ČR respektovat, dále připomínky k současnému stavu a žádosti o informace.

Zprávu o plnění doporučení CPT v roce 2003, která vyplynula z návštěvy CPT v ČR v roce 2002, vypracoval sekretariát Rady vlády pro lidská práva s využitím materiálů poskytnutých ministerstvem vnitra, ministerstvem spravedlnosti, ministerstvem zdravotnictví, ministerstvem práce a sociálních věcí, hejtnanem Moravskoslezského kraje a Kanceláří veřejného ochránce práv. Zpráva reaguje na doporučení a připomínky obsažené v závěrečné zprávě z návštěvy a zahrnuje rovněž informace, o jejichž poskytnutí CPT ve své zprávě z návštěvy v roce 2002 žádal.²²

3.4.3. Legislativní činnost

Vlastní legislativní činnost sekretariátu Rady vychází z úkolů uložených vládou členovi vlády, v jehož působnosti Rada pracuje. V současné době sekretariát pracuje na dvou legislativních úkolech.²³

Prvním legislativním úkolem je návrh zákona na změnu zákona o veřejném ochránci práv,²⁴ kterým se zřídí nezávislá kontrola nad místy, kde se nacházejí osoby zbavené či omezené na svobodě.²⁵ Tato potřeba vychází z potřeby mezinárodní i vnitrostátní. Opční protokol k Úmluvě OSN proti mučení vytváří dvousložkový systém prevence mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání. Zřizuje mezinárodní mechanismus, jehož úkolem bude vykonávat kontrolní návštěvy v místech, kde jsou drženy osoby omezené na svobodě a zavazuje smluvní státy, aby jeden nebo více obdobných mechanismů zřídily také na vnitrostátní úrovni nejpozději do jednoho roku od nabytí platnosti, ratifikace či přistoupení smluvní strany k Opčnímu protokolu. Země EU a kandidátské země včetně ČR vyjadřovaly návrhu Opčnímu protokolu po celou dobu schvalovacího procesu absolutní podporu. V současné době připravuje ČR návrh na jeho podpis a počítá s následnou ratifikací.

Osoby omezené na svobodě – ať již jde o omezení *de iure* (tj. na základě zákona), anebo o omezení *de facto* - jsou vystaveny zvýšenému riziku mučení anebo krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání (dále jen „špatné zacházení“). Výskytu takového jednání nelze úplně zabránit, ale zavedením účinných kontrolních mechanismů je možné mu předcházet či minimalizovat jeho výskyt. Za účinnou lze považovat kontrolu, která je vykonávána systematicky, s preventivním účinkem a nezaměřuje se výlučně na dodržování zákonnosti, ale sleduje také hledisko důstojnosti podmínek v zařízeních a zacházení s umístěnými osobami ve smyslu mezinárodních závazků vyplývajících ze smluv o lidských právech. Důležitým předpokladem účinnosti kontroly je také zajištění její plné nezávislosti na kontrolovaných subjektech i jejich nadřízených orgánech.

²² viz usnesení vlády ze dne 21. ledna 2004 č. 79 ke Zprávě o plnění doporučení Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>)

²³ Oba legislativní úkoly plní sekretariát na základě legislativních plánů prací v příslušných kalendářních letech. První z nich byl uložen usnesením vlády č. 679 ze dne 26. června 2002, k návrhu zákonné úpravy dohledu nad zadržováním (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>) druhý pak usnesením č. 170 ze dne 20. února 2002 ke Zprávě o možnostech opatření k odstranění diskriminace (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>).

²⁴ č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

²⁵ Návrh věcného záměru zákona, kterým se mění a doplňuje zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, schválila vláda usnesením ze dne 4. června 2003 č. 542 (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>). Návrh zákona byl předložen v termínu do 30. listopadu 2003.

Orgán, který by v tomto smyslu vykonával systematickou, preventivní a vnější kontrolu míst, kde se nacházejí osoby omezené na svobodě, v ČR neexistuje. V šesti resortech, do jejichž působnosti tato místa patří (resorty spravedlnosti, školství, mládeže a tělovýchovy, obrany, vnitra, zdravotnictví a práce a sociálních věcí), fungují do různé míry propracované mechanismy kontroly. Pouze v jednom případě však splňují všechna výše uvedená kritéria.²⁶

Navrhovaná změna proto spočívá v rozšíření věcné i personální působnosti veřejného ochránce práv (dále jen „ochránce“). Věcná působnost bude rozšířena o úkol zjišťovat, jak je zacházeno s osobami omezenými na svobodě, s cílem posílit ochranu těchto osob před špatným zacházením. Rozšířením personální působnosti by měly být mezi kontrolovaná zařízení zahrnuta všechna místa, kde se mohou nacházet osoby omezené na svobodě, a to bez ohledu na to, zda je toto omezení založeno na úředním rozhodnutí či zákonném oprávnění, anebo je faktickým důsledkem situace, ve které se konkrétní osoba nachází. Kontrolní oprávnění ochránce se má vztahovat nejen na zařízení provozovaná státem, ale i zařízení provozovaná nestátními subjekty, neboť ani závazek státu zabránit mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání není omezen jen na veřejnou sféru. Hlavní přínos zavedení kontrolního systému spočívá v samotné možnosti realizace systémové preventivní kontroly, která v mnoha případech potenciálního pachatele mučení či špatného zacházení odradí dřív, než k takovému jednání dojde. Jeho následky mohou být natolik závažné, že je bezpochyby účinnější mu předcházet než se snažit o nápravu následků, které jsou v mnoha případech nevratné.

Při kontrolních návštěvách bude mít ochránce mimo jiné oprávnění rozmlouvat s osobami umístěnými v zařízeních bez přítomnosti jiných osob. Jako sankční mechanismus předpokládá návrh (v dosavadní působnosti ochránce již zavedené) oprávnění obracet se s žádostí o pomoc na jiné úřady, na zřizovatele zařízení, popřípadě na vládu a v poslední řadě na Poslaneckou sněmovnu, spolu s oprávněním obrátit se na veřejnost a prostřednictvím médií vyvíjet tlak na rezistentní instituci. Návrh stanoví, že kromě ochránce, resp. zaměstnanců Kanceláře veřejného ochránce práv, se kontrolních návštěv budou moci účastnit i externí odborníci ochráncem za tímto účelem pověřeni. Účinnost změny zákona se předpokládá od 1. ledna 2005.

Druhým legislativním úkolem je vypracování zákona na ochranu před diskriminací (dále jen „antidiskriminační zákon“)²⁷, protože i přes pozitivní změny zůstává právní úprava ochrany před diskriminací nedostatečná a roztržitá. V českém právním řádu jsou např. definice přímé a nepřímé diskriminace obsaženy pouze v zákoníku práce²⁸ s účinností od 1. dubna 2004, v zákoně o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů²⁹ pak až s účinností od 1. ledna 2005. V celé řadě dalších oblastí právních vztahů legislativní úprava ochrany před diskriminací vůbec neexistuje, v dalších jsou jen deklaratorní či velmi obecná ustanovení. Nedostatečná je vynutitelnost zákazu diskriminace, stejně jako právní úprava

²⁶ Jde o resort školství, mládeže a tělovýchovy - dohled orgánu sociálně-právní ochrany dítěte nad výkonem ústavní a ochranné výchovy.

²⁷ Věcný záměr zákona o zajištění rovného zacházení a ochraně před diskriminací byl připravován během roku 2002 a 2003. Vládě byl předložen k 30. červnu 2003 a vláda jej schválila usnesením ze dne 22. září 2003 č. 931 k věcnému záměru zákona o zajištění rovného zacházení a ochraně před diskriminací (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>). Tomu předcházelo usnesení ze dne 20. února 2002 č. 170 ke Zprávě o možnostech opatření k odstranění diskriminace (<http://www.vlada.cz/1250/vrk/vrk.htm>), kterým byl tento legislativní úkol uložen.

²⁸ zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

²⁹ zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků ozbrojených sborů

oprávnění oběti diskriminace domáhat se zadostiučinění nebo náhrady újmy způsobené diskriminačním jednáním. Ze zkušeností také zcela jednoznačně vyplývá, že se v ČR žádá z institucí nezabývá rovným zacházením a ochranou před diskriminací systematicky, tedy od bezplatné pomoci obětem diskriminace na straně jedné přes mediaci, provádění nezávislých studií a zpráv a plnění vzdělávacích a výchovných úkolů na straně druhé.

Antidiskriminační zákon upraví právo na rovné zacházení a ochranu před diskriminací z důvodu rasy nebo etnického původu, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženství či víry, nebo proto, že je někdo bez vyznání, jazyka, politického či jiného smýšlení, národnosti, členství nebo činnosti v politických stranách nebo politických hnutích, odborových organizacích a jiných sdruženích, sociálního původu, majetku, rodu, manželského a rodinného stavu, povinností k rodině nebo jiného postavení. Povinnost zajišťovat rovné zacházení a ochranu před diskriminací se pak bude vztahovat na právní vztahy v rozsahu čl. 3 směrnice č. 2000/43/ES, tj. na právní vztahy zaměstnání a přístupu k zaměstnání, přístupu k povolání, poměrů podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti, pracovních, služebních a obdobných včetně odměňování, členství a účasti v odborových organizacích nebo organizacích zaměstnavatelů, členství a činnosti v profesních komorách a výhod, které tyto organizace svým členům poskytují, sociálního zabezpečení a sociálních výhod, zdravotní péče, vzdělání a přístupu ke zboží a službám, které jsou k dispozici veřejnosti včetně bydlení, a jejich poskytování. Zákon dále stanoví výjimky, za kterých je rozdílné zacházení zákonné, právní rámec pro uplatňování pozitivních opatření a nároky, jichž se mohou oběti diskriminace domáhat.

Pokud jde o institucionální zajištění rovného zacházení, je návrh zákona vypracován ve dvou variantách. První varianta počítá s vytvořením nového orgánu - Centra pro rovné zacházení, které bude orgánem specializovaným na problematiku rovného zacházení a diskriminace a bude působit jako poradensko-informační a osvětový orgán v této oblasti. Podle druhé varianty bude agenda spojená s rovným zacházením a ochranou před diskriminací svěřena veřejnému ochránci práv.

4. Výstupy

4.1. Druhy výstupů

Veškeré výsledky práce Rady a sekretariátu jsou zveřejňovány na internetu a lze je rozčlenit do následujících skupin:

- a) zprávy pro kontrolní orgány mezinárodních smluv o lidských právech
- b) zpráva o stavu lidských práv v ČR za příslušný kalendářní rok
- c) podněty Rady
- d) ostatní dokumenty (analýzy, informace, stanoviska, zprávy nenáležící do skupiny a)

<i>druh výstupu</i>	<i>počet celkem</i>	<i>vláda</i>		
		<i> vzala na vědomí (1)</i>	<i>schválila usnesením (2)</i>	<i>odmítla</i>
zpráva pro vládu (1)	8	6	2	-
zpráva pro mezinárodní instituce (2)	3 ³⁰	-	2	-
informace pro vládu (3)	1 ³¹	0	0	0

³⁰ Celkový počet zahrnuje i Doplněk – tzv. List of Issues, v tomto případě ke Druhé periodické zprávě o plnění Úmluvy o právech dítěte (viz kapitola 4.2.). Doplněk již nejsou předkládány vládě ke schválení jako zprávy o plnění některých mezinárodních smluv i lidských právech především proto, že jde o doplnění či zpřesnění informací, které obsahují vládou schválené zprávy.

návrh nelegislativních opatření (4)	1	-	1	-
návrh legislativních změn (5)	3		2 ³²	-
přípomínky k návrhu obecně závazných právních předpisů (6)	*	0	0	0
jiné (7)	-	-	-	-

* předseda Rady je z titulu zmocněnce vlády pro lidská práva jak podle Jednacího řádu vlády, tak podle Legislativních pravidel vlády připomínkovým místem ve věcech dotýkajících se problematiky lidských práv. Sekretariát Rady tak vypracovává naprostou většinu připomínek zmocněnce vlády pro lidská práva, což je významná část agendy sekretariátu.

4.2. Zprávy o vývoji dané problematiky

V roce 2003 sekretariát vypracoval následující dokumenty o vývoji dané problematiky:

- Zpráva o stavu lidských práv v ČR v roce 2002³³ (1/1)
- Zpráva o plnění doporučení Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) v roce 2003 vyplývající z návštěvy v roce 2002³⁴ (1,2/2)
- Doplněk ke druhé periodické zprávě o plnění závazků vyplývajících z Úmluvy o právech dítěte (-)
- Zpráva o plnění vybraných doporučení Výboru pro lidská práva – kontrolního orgánu Mezinárodního paktu o občanských a politických právech³⁵ (1,2/2)

Sekretariát dále připravil pro vládu dokumenty vzešlé z činnosti mezinárodních kontrolních orgánů:

- Zpráva pro vládu ČR o návštěvě ČR, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 21. až 30. dubna 2002³⁶ (1/1)
- Závěrečná doporučení Výboru pro sociální, hospodářská a kulturní práva – kontrolního orgánu Mezinárodního paktu o sociálních, hospodářských a kulturních právech³⁷ (1/1)
- Závěrečná doporučení Výboru pro odstranění všech forem diskriminace žen – kontrolního orgánu Úmluvy pro odstranění všech forem diskriminace žen³⁸ (1/1)
- Závěrečná doporučení Výboru pro práva dítěte – kontrolního orgánu Úmluvy o právech dítěte³⁹ (1/1)
- Závěrečná doporučení Výboru pro odstranění rasové diskriminace – kontrolního orgánu Úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace⁴⁰ (1/1)

5. Rozdělení dotací

Rada nerozhoduje ani se nepodílí na rozhodování o dotacích.

³¹ Materiály, které mají formu informace pro členy vlády vláda podle Jednacího řádu vlády formálně neprojednává.

³² Návrh na změnu zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, v znění pozdějších předpisů byl vládě předložen v termínu do 30. listopadu 2003, vláda jej dosud neprojednala.

³³ viz usnesení vlády ze dne 4. června 2003 č. 548 (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>)

³⁴ viz usnesení vlády ze dne 21. ledna č. 79 (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>)

³⁵ viz usnesení vlády ze dne 23. června 2003 č. 620 (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>)

³⁶ viz usnesení vlády ze dne 23. června 2003 č. 619 (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>)

³⁷ viz usnesení vlády ze dne 14. dubna 2003 č. 363 (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>)

³⁸ viz usnesení vlády ze dne 19. května 2003 č. 478 (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>)

³⁹ viz usnesení vlády ze dne 10. září 2003 č. 898 (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>)

⁴⁰ viz usnesení vlády ze dne 28. ledna 2004 č. 90 (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>)

6. Zahraničí

V roce 2003 se stala členkou právní pracovní skupiny Evropské komise proti diskriminaci Mgr. Veronika Doležilová, Mgr. Andrea Baršová, která je tajemnicí výboru Rady pro práva cizinců, se stala zástupkyní ČR ve Výboru Evropské komise pro komunitární akční program boje proti diskriminaci (2001-2006).⁴¹

6.1. Účast na akcích pořádaných mezinárodními organizacemi

Ve dnech 2. – 4. září 2003 se v chorvatském Cavtatu uskutečnila mezinárodní konference k rozšíření kontrolního mechanismu Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech o možnosti oznámení jednotlivců. Konferenci pořádala chorvatská vláda a Mezinárodní komise právníků (ICJ). ČR byla zastoupena Mgr. L. Machoněm (pracovník stálé mise ČR při Evropské úřadovně OSN v Ženevě) J. Jirkalem z ministerstva práce a sociálních věcí a Mgr. P. Novotným ze sekretariátu Rady. Cílem konference bylo rozšířit povědomí o povaze a rozsahu závazků vyplývajících z Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (dále jen „Pakt“) a podnítit diskusi k možné budoucí přípravě návrhu Opčního protokolu (dále jen „OP“) k Paktu poskytujícího jednotlivcům i skupinám možnost podávat oznámení na nedostatečné provádění závazků z něj vyplývajících. Závěry konference mají přispět k jednání již ustavené pracovní skupiny Komise OSN pro lidská práva, jež bude posuzovat možnosti vypracování návrhu OP. K nim lze řadit konsensus ohledně potřeby založit mechanismus, jenž by přispěl k důslednější ochraně požívání jednotlivých hospodářských, sociálních a kulturních práv ke konkretizaci obsahu jednotlivých závazků z paktu, jakož i potvrzení doktríny nedělitelnosti a univerzality lidských práv. V budoucnu budou jednotlivé modely dále konkretizovány, a to s přihlédnutím k již existujícímu návrhu OP, tak jak byl vypracován pracovní skupinou Komise pro lidská práva OSN. Za hlavní přínos lze považovat diskusi k alternativním modelům kontrolního mechanismu prostřednictvím individuálních oznámení.

Ve dnech 4.-5. září 2003 se ve Vídni konala Konference OBSE o rasismu, xenofobii a intoleranci. Konference se zúčastnila delegace složená z pracovníků Úřadu vlády (sekretariát Rady byl zastoupen Mgr. M. Štěpánkovou) a pracovníků ministerstva zahraničních věcí. Na konferenci byla projednávána čtyři témata – legislativní a institucionální mechanismy, role vlády a občanské společnosti při podpoře tolerance, vzdělávání a role médií při podporování a potlačování předsudků. Delegace České republiky prezentovala změny v právním řádu přijatých v poslední době, jež by měly přispět k ochraně před diskriminací, tj. informovala o změnách v trestním řádu a změně občanského soudního řádu v souvislosti s přenesením důkazního břemene. Závěrečná zpráva z konference byla následně diskutována na jednání lidské dimenze OBSE v říjnu 2003 ve Varšavě.

Ve dnech 14.-15. října 2003 se ve Stockholmu konal seminář na téma „Diskriminace v pracovním životě: prostředky nápravy a jejich vynucení“. Semináře se zúčastnila Mgr. M. Štěpánková. Seminář byl pořádán švédským ombudsmanem proti etnické diskriminaci v rámci programu EU týkajícího se implementace antidiskriminačních směrnic EU, zejména role antidiskriminačních orgánů. Semináře se zúčastnili zástupci členských zemí EU, většina z

⁴¹ V souvislosti s vypršením funkčního období předsedy CAHARu, kterou Mgr. A. Baršová vykonávala, zastupuje ČR v tomto expertním orgánu MV, resp. některý z jeho pracovníků. Mgr. A. Baršová je nově expertem Rady Evropy pro oblast azylu.

nich byli pracovníci příslušných antidiskriminačních orgánů v dané zemi. Seminář byl věnován roli antidiskriminačních orgánů a jejich případným vztahům k odborům, postavení a organizace antidiskriminačních orgánů a prostředkům ochrany před diskriminací a sankcím udělovaným za diskriminaci. Pro přípravu českého antidiskriminačního zákona byla zajímavá belgická zkušenost, podle níž není nutné při přípravě antidiskriminačního orgánu řešit otázku poboček nebo jiného zastoupení orgánu v jednotlivých lokalitách. Tuto otázku je možné řešit až po vzniku příslušného orgánu. Samostatná část semináře řešila vztah nezávislosti antidiskriminačního orgánu, který současně provádí vyšetřování nebo mediaci a má poskytovat pomoc obětem diskriminace, tedy jedné ze stran případného sporu

Semináře organizovaného Radou Evropy ve dnech 13. a 14. listopadu 2003 k postavení antidiskriminačních orgánů se ve Štrasburku zúčastnila Mgr. V. Doležilová. Dvoudenní seminář se zaměřil na definici rasismu a rasové diskriminace v trestním, občanském a správním právu, na právní asistenci poskytovanou obětem diskriminace, na mandát a postavení vnitrostátních specializovaných orgánů na strukturu a vnitřní organizaci a na spolupráci s jinými orgány. Mnohé otázky a prezentované zkušenosti potvrdily, že vývoj v ČR není osamocený, a že mnoho členských států RE (více než 40) již zvolilo nebo volí model ne příliš vzdálený modelu, který by měl existovat i v ČR.

Ve dnech 13.-14. listopadu 2003 se ve Vídni konal seminář na téma „Práva dětí - Národní akční plán pro implementaci Úmluvy o právech dítěte, rakouské zkušenosti a příklady dobré praxe“. Semináře se zúčastnila pracovnice sekretariátu Rady Mgr. M. Štěpánková. Seminář byl pořádán rakouským Federálním ministerstvem pro sociální zabezpečení a ochranu spotřebitele. Cílem semináře byla výměna zkušeností s implementací Úmluvy o právech dítěte a vytváření národních akčních plánů pro její implementaci. Semináře se kromě Rakouska a České republiky dále zúčastnili zástupci Slovinska, Slovenska, Maďarska a Polska. Příspěvek ČR se věnoval problematice koordinace implementace Úmluvy, kdy je odpovědnost za implementaci rozdělena mezi jednotlivé resorty v rámci jejich působnosti. Vzhledem k roztržitosti tohoto systému bude vládě ČR předložena analýza popisující a hodnotící stávající stav a v návaznosti na to budou navržena příslušná opatření ke zlepšení. Stávající členění kompetencí je také důvodem, proč nemá ČR vypracovaný jeden akční plán, ale řadu dílčích koncepcí a strategií.⁴² Seminář umožnil účastníkům prodiskutovat velmi podrobně konkrétní témata v malém kruhu specialistů, kteří se danou problematikou dlouhodobě zabývají. Ve čtyřech zúčastněných státech existuje určitá forma ombudsmana pro děti, jednotlivé instituce se však liší zejména v postavení (závislosti/nezávislosti na vládě), obsahu činnosti a rozsahu kompetencí. Nejautonomnější postavení a patrně i nejširší rozsah konkrétních kompetencí má polský ombudsman.

6.1.1. Projednání Druhé periodické zprávy o plnění Úmluvy o právech dítěte

Zpráva byla před Výborem pro práva dítěte projednána ve dnech 23. a 24. ledna 2003. Členové delegace byli zástupci – odborníci z vybraných resortů. Delegaci vedl zmocněnec vlády pro lidská práva, členy delegace byli zástupci ministerstva zahraničních věcí včetně Stálé mise ČR při Evropské úřadovně OSN, zástupci ministerstva vnitra, ministerstva spravedlnosti, ministerstva práce a sociálních věcí, ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, ministerstva zdravotnictví. Sekretariát Rady vlády pro lidská práva byl

⁴² Analýzu vypracovává sekretariát Rady na základě usnesení vlády ze dne 10. září 2003 č. 898 (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>), kterým byl tento úkol uložen místopředsedovi vlády pro výzkum a vývoj, lidská práva a lidské zdroje

zastoupen Mgr. Martinou Štěpánkovou. Pozornost Výboru se soustředila především na následující problémy:

- neexistenci orgánu, jenž by koordinoval a monitoroval implementaci Úmluvy, nedostatečný a nekoordinovaný sběr informací týkajících se dětí,
- princip nejlepšího zájmu dítěte, jeho začlenění do právního řádu a jeho interpretaci,
- podporu rodinám v krizových a sociálně obtížných situacích,
- postavení dětí v ústavní výchově, kvalitu poskytované péče a provádění výchovných opatření,
- postavení dítěte v trestním řízení (jako oběti trestného činu i jako pachatele),
- stereotyp svěřování dítěte do výchovy matce v řízeních o výchově a výživě nezletilých dětí v souvislosti s rozvodem nebo rozchodem rodičů,
- smysl a obsah zákona o sociálně-právní ochraně dětí i kvalifikaci a počet sociálních pracovníků/pracovnic,
- zdravotní stav dětí – vysokou úrazovost dětí při dopravních nehodách
- násilí na dětech, neexistenci výslovného zákazu tělesných trestů,
- sexuální vykořisťování dětí – dětskou prostituci, obchodování s dětmi a sexuální turistiku.

Ve svých Závěrečných doporučeních⁴³ Výbor uvítal novelizace platných právních norem a přijetí nových právních norem týkajících se mj. posilování ochrany proti obchodování s dětmi a proti komerčnímu sexuálnímu vykořisťování dětí, integrace dětí se zvláštními potřebami do běžných škol. Dále uvítal ratifikaci Haagské úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení z roku 1993 a Úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 182 o zákazu a okamžitém odstranění nejhorších forem dětské práce. Výbor konstatoval velmi dobrou ochranu matek, včetně uspokojivé mateřské dovolené a vynikajících zdravotních ukazatelů týkajících se kojenecké úmrtnosti, úmrtnosti dětí mladších pěti let a očkování.

Výbor adresoval ČR celou řadu doporučení, a to zejména:

- ratifikovat Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii,
- ustavit či jmenovat jeden stálý orgán s dostatečným mandátem a dostatečnými prostředky, který by koordinoval provádění Úmluvy na celostátní úrovni,
- vytvořit konzistentní a komplexní národní plán činnosti založený na právech, obsahující dělbu odpovědností, zřetelné priority, časový harmonogram a předběžnou kalkulaci zdrojů potřebných pro provádění Úmluvy,
- posilovat své legislativní iniciativy zaměřené na plné začlenění zákazu diskriminace do všech příslušných právních norem týkajících se dětí.

6.1.2. Projednání druhé periodické zprávy o plnění závazků vyplývajících z Úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace

Zpráva byla projednána před Výborem pro odstranění rasové diskriminace ve dnech 7. a 8. srpna 2003. Delegaci vedl zmocněnec vlády pro lidská práva, členy delegace byli zástupci ministerstva zahraničních věcí včetně Stálé mise ČR při Evropské úřadovně OSN v Ženevě, zástupci ministerstva vnitra, ministerstva spravedlnosti, ministerstva práce a sociálních věcí,

⁴³ Český překlad závěrečných doporučení je obsažen v příloze č. 2 k usnesení vlády ze dne 10. září 2003 č. 898 (<http://racc.vlada.cz/usneseni/>) a znění dokumentu CRC/C/15/Add. 201 ze dne 18. března 2003 v anglickém jazyce je dostupné na internetových stránkách úřadu Vysokého komisaře OSN pro lidská práva www.unhcr.ch ([http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/8d1d33234e16f309e1256d2b004a7845?Opendocument](http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/8d1d33234e16f309e1256d2b004a7845?Opendocument)).

ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Sekretariát Rady vlády pro lidská práva byl zastoupen Mgr. Martinou Štěpánkovou. Pozornost Výboru se soustředila především na postavení Romů ve společnosti, s důrazem na nadměrné zastoupení romských dětí ve zvláštních školách a na potřebu kulturně citlivého přístupu ve vzdělávání, na postavení odmítnutých žadatelů o azyl, na práci policie s národnostními menšinami, na počty policistů odsouzených za trestnou činnost s extremistickým podtextem, a zejména na přípravu jednotného antidiskriminačního zákona.

Ve svých závěrečných doporučeních⁴⁴ uvítal Výbor legislativní snahu zaměřené na naplnění ustanovení Úmluvy, zvláště v oblasti ochrany národnostních menšin, jakož i novelu trestního zákona, přijatou v roce 2002,⁴⁵ a novely občanského soudního řádu, kterými se důkazní břemeno přenáší ze žalujícího na žalovaného. Ocenil také konkrétní opatření, programy a strategie přijaté s cílem zlepšit situaci Romů a jiných marginalizovaných skupin, včetně uprchlíků.

Výbor přijal také celou řadu doporučení, a to zejména:

- urychleně dovést do konce své snahy o vypracování komplexního zákona proti diskriminaci,
- účinněji uplatňovat stávající právní předpisy proti rasově motivovanému násilí a rasové diskriminaci,
- pokračovat v provádění programů zaměřených na omezení chudoby a na zaměstnanost Romů, zintenzívnit takové programy a uvažovat o vytvoření funkčního systému půjček pro sociálně slabé vrstvy obyvatelstva, včetně Romů, vypracovat opatření, která by zabránila vystěhovávání lidí z bytů nebo zmírnila jeho negativní dopady, zvláště na nejvíce zranitelné skupiny obyvatelstva,
- pokračovat ve snahách zlepšit situaci Romů v oblasti vzdělávání,
- pokračovat ve svých protirasistických kampaních a jiných snahách zaměřených na boj s rasovými a etnickými stereotypy.

7. Výdaje

mzdy a platy zaměstnanců	1.396.296 Kč	
pojistné celkem	487.828 Kč	
výdaje na tuzemské služební cesty	_ ⁴⁶	
výdaje na zahraniční služební cesty	148.900 Kč	
odměny členům PPOV (ne zaměstnanci)	0 Kč	
cestovné členů/expertů	0 Kč	
externí zakázky sledované podle PPOV – celkem	0 Kč	
z toho	OON – dohody o provedení práce	0 Kč
	OON – dohody o pracovní činnosti	0 Kč
	fakturované	0 Kč
telefony	18.070 Kč	
Pohoštění celkem	_ ⁴⁷	

⁴⁴ viz usnesení vlády ze dne 28. ledna 2004 č. 90 k závěrečným doporučením Výboru pro odstranění rasové diskriminace – kontrolního orgánu Úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace (<http://racek.vlada.cz/usneseni/>); český překlad závěrečných doporučení je obsažen v příloze č. 2 k usnesení a znění dokumentu CERD/C/63/CO/4 ze dne 22. srpna 2003 v anglickém jazyce je dostupné na internetových stránkách úřadu Vysokého komisaře OSN pro lidská práva www.uhnchr.ch

⁴⁵ zákon č. 134/2002 Sb., viz kapitola II./6.1. Zprávy o stavu lidských práv v ČR v roce 2002

⁴⁶ Tyto údaje nelze zjistit, protože sekretariát Rady není samostatným organizačním útvarem, ale oddělením odboru pro lidská práva.

⁴⁷ Podle informací samostatného oddělení stravovacích a ubytovacích služeb Úřadu vlády ČR nelze tyto údaje zjistit, protože sekretariát Rady není samostatným organizačním útvarem, ale oddělením odboru pro lidská

z toho	limit pro sekretariát	-
	mimo limit sekretariátu	-
jiné přímo zjistitelné výdaje		-
účelově přidělené prostředky		-

Počet zaměstnanců podle platových tříd k 31. prosinci 2003		z toho na částečný úvazek
celkem	5	-
platová třída	8	-
	11	-
	12	-